

AMPOSTA 8 de juny - 1 de setembre 2013

www.bellescosesfalses.lopati.cat

RELAT DE BELLES COSES FAUSES

Una exposició de paisatges

CARLOS AIREJ

ROSA AMORÓS

ARQUITECTURIA

MIQUEL BARCELÓ

XAVIER BASIANA i JAUME ORPINELL

BASURAMA

JOSEP BERGA I BOIX

FRANCESC CATALÀ-ROCA

PATÀICIA DAUDER

JOAN FONTCUBERTA

FRANCESC GUASCH HOMS

ALBERT GUSI

PERE GUSSINYÉ

JUAN ANTONIO HERNÁNDEZ-DÍEZ

JAUME MERCADÉ

JOAQUIM MIR

FINA MIRALLES

MARIONA MONCUNILL i RASMUS NILAUSEN

ALBERTO SCHOMMER

JULIA MONTILLA

PALLE NIELSEN

PEREJAUME

FREDERIC PERERS

ENRIQUE RADIGALES

JOB RAMOS

JORGE RIBALTA

XAVIER RIBAS

FRANCESC RUIZ

THEMA SALVANS

SORIANO MONTAGUT

JOAQUIM VAYREDA

LO PATI
CENTRE D'ART
TERRES DE L'EBRE

Amb el suport de:

Col·laboren:

Relat de Belles Coses Falses

Una exposició de paisatges

Cap lloc no és un paisatge si abans l'art no es fixa en ell i no el fixa en forma de representació artística. Aquesta és la idea que fonamenta *Relat de Belles Coses Falses*, una exposició de paisatges que, a través d'una trentena d'obres d'èpoques, llenguatges i procedències molt diverses, recorre i proposa diferents maneres de crear el paisatge.

Els darrers anys, el paisatge coneix un apogeu que el referma com a tema estrella de les arts visuals, una categoria que manté des de fa més d'un segle i mig. Com aconseguix anar reeditant el seu interès? Precisament per la seva capacitat de renovació, que permanentment el porta a trobar nous 'territoris' per representar. El recorregut que segueix el paisatge és la història d'una ampliació d'interessos, d'una evolució que ha anat incorporant visions noves, inèdites i sovint inesperades.

Relat de Belles Coses Falses vol repassar aquest procés de suma i expansió. Ho fa mostrant obres d'èpoques i llenguatges molt diversos. A la vegada vol assajar la incorporació d'encara més paisatges, amb l'objectiu de contribuir a la llarga seqüència de nous espais que assoleixen la dignitat paisatgística.

La vida imita l'art

El fonament de l'exposició és que el paisatge és una percepció canviant. Una idea que experimenta una revolució radical amb l'assaig d'Oscar Wilde *The Decay of Lying* –La decadència de la mentida–, publicat el 1891. Aquest text conté una frase molt coneguda, "la vida imita l'art molt més que l'art a la vida". Segons Alain Roger, un dels pensadors contemporanis fonamentals en la matèria, representa un moment fundacional per a una nova interpretació del paisatge com a construcció cultural.

El paisatge no existeix

El paisatge no existeix en si mateix. Malgrat que en el llenguatge quotidià ha arrelat la confusió entre paisatge i natura, i que el paisatge es percep com a fet establert i immutable, és una idea canviant, una invenció de signe cultural modelada lentament per aquesta energia que Wilde identifica al text esmentat: la representació artística. Tenim paisatges, ens agraden determinats paisatges perquè primer la nostra experiència visual ha estat formada per l'art. Per l'art o, en realitat, per la digestió que en el nostre

present la societat de consum fa de les imatges artístiques. Així, a tot hora, quasi sense adonar-nos-en, estem aprenent a veure el que, algun dia, seran nous paisatges.

L'afegit de nous paisatges al nostre corpus visual és d'una efectivitat immensa. A la vegada, és un procés sigil·lós i tranquil, com demostra el triomf inapel·lable de les successives imatges que han anat engrossint el catàleg paisatgístic. Fins a finals del segle XVIII, per exemple, l'alta muntanya no era considerada. Ningú en parlava, ningú no la representava: no era un paisatge. Avui sembla com si l'entorn alpí de pics nevats i boscúries fosques sempre hagi estat un dels paisatges per definició, però el cert és que no ho va ser fins que el naturalista suís Albrecht von Haller va escriure el seu poema precursor *Die Alpen*, el 1729. Els casos del desert, del mar, de les grans extensions ermes o fins i tot de les illes de platges paradisiàques han passat per fases d'adopció similars, gràcies al treball del camp artístic: els relats aventurers de Saint-Exupéry, les marines de Poussin, el Machado de Campos de Castilla o Gauguin amb les escenes de Tahití. Es tracta sempre de desenvolupaments fragmentaris i discontinus, amb molts fronts, gens programats. Però enormement exitosos en aconseguir crear paisatges nous.

Com diu Lucien Chabason, els artistes “van per davant nostre, anticipen la nostra experiència”. Aquestes paraules del polític i expert mediambiental francès es referien a una de les grans fornades de creació paisatgística de l'època contemporània: la que a partir dels anys 1980 se centra en representar –molt específicament des de la fotografia– els espais de la decrepitud: runes, fàbriques abandonades, extrarradis, carrers aixecats, descampats suburbans. Per a la present proposta ens interessien aquestes noves imatges, avui ja paisatges que defineixen la nostra actualitat de representació, pel que tenen de signes que permeten explicar el sistema de creació del paisatge: una anticipació des de l'art que es va fixant en la consideració col·lectiva.

Ens interessien també altres fronts de creació, com la tecnologia, el pensament urbà, les cultures del lleure o el treball des de la identitat individual. A través de llenguatges molt diversos –pintura, fotografia, obra tridimensional o vídeo–, bastim una narració de possibilitats, on tot pot esdevenir paisatge. L'entorn natural, òbviament, però també espais menys evidents: els indrets desfavorits, els escenaris de l'activitat humana, els ambients sonors, l'experimentació corporal, els episodis de conflicte, les visions espacials que proposen lectures crítiques, les estètiques de les relacions, la performance... Un llarg etcètera de conceptes, transformats en convencions artístiques, transformades en hipotètiques revelacions. Entenem que els imaginaris que obren aquests i altres abordatges són tant configuradors de paisatge com els projectes adscrits a la línia del *land art*, avui ja mostres canòniques de la pràctica artística relacionada amb la natura.

Sis capítols, sis maneres de crear el paisatge

Relat de Belles Coses Falses s'estructura en sis apartats, cadascun amb un fort pes i una lectura individual: podrien estendre's per constituir noves exposicions. De moment, però, són capítols necessàriament limitats, que a través de l'obra de cinc o sis artistes volen oferir pistes, històriques i potencials, sobre el procés de gènesi del paisatge: d'on ve, com es crea, de què es compona, quines opcions obre. Cada capítol es basa en un concepte o eix de significat, i el seu títol remet bé a una noció clàssica en el llarg camí de la història del paisatge (el "jardí" o "la terra promesa"), bé a una expressió extreta del fonamental llibre *Breu Tractat del Paisatge*, escrit el 1997 per Alain Roger, esmentat més amunt, bé a una idea específicament formulada per a l'ocasió.

El primer capítol, **Verdolatria**, és una al·lusió irònica a la fal·lera de cromatisme verd que inunda els discursos més convencionals sobre el paisatge, des de l'ecologisme superficial fins al gust acomodaticí per la representació dels entorns arcàdics i bucòlics més tranquil·litzadors; una visió, per cert, reiterada sens fi encara avui per l'oferta mediàtica més acrítica, com és el cas de programes tipus 'El paisatge favorit de Catalunya'. La verdolatria, en fi, connecta amb determinades tradicions pictòriques del paisatgisme –l'Escola d'Olot és la més conspícua– i a la vegada ens permet reflexionar sobre el lligam del paisatge amb la natura, un vincle que no és sempre tan idíl·lic i amable com pinta la postal.

L'expressió **Regions espantoses**, que apareix a la literatura de l'època de la Il·lustració per definir diverses fòbies territorials, dóna nom al segon apartat. Es tracta d'una mostra del que ha esdevingut un dels grans motors de construcció del paisatge contemporani: l'accés i paulatina conquesta per a l'imaginari d'aquells indrets al marge, que no s'adscriuen a la representació paisatgística a l'ús però que, precisament per això, són l'esclatxa per on noves visions s'incorporen al catàleg de paisatges. Les regions espantoses són imatges del rebuig, de l'indesitjable, de l'abandonament o del desconegut: de tot allò que ha estat invisible i negligit per la mirada, i que reïx a ser una nova mirada.

El tercer capítol és dedicat a un dels intents primigenis de crear el paisatge de manera física, in situ: el **jardí**. Abans de crear paisatges amb la pintura i la poesia, la humanitat va crear jardins. L'etimologia de 'jardí' ve de l'arrel indoeuropea 'ghorto', que significa lloc tancat i protegit, clos. És el mateix significat que 'pairidaeza', mot persa que origina el nostre 'paradís'. Jardins són aquells móns construïts que ens protegeixen de l'exterior: el paisatge entès com a lloc tranquil·litzador de natura ensinistrada i dominada, que permet una existència plàcida i previsible. Històricament, amb les escoles pictòriques holandesa i flamenca del Renaixement les connotacions del jardí s'estenen a l'entorn ordenat de l'agricultura. Neix llavors la primera representació paisatgística del món occidental des de l'època de Roma. Al Relat de Belles Coses Falses, trobem l'empremta de clos amable en representacions tan diverses com la cultura del

lleure musical, les experiències de progrés social o determinades propostes d'urbanisme contemporani.

Terres promeses és l'encapçalament del següent bloc, protagonitzat per la idea que la cerca d'un món millor és cabdal en la invenció de paisatges: imatges plenes a vessar de possibilitats i d'anhels, de ganes de trobar escletxes que deixin passar un aire fresc i consolidar petits espais de llibertat, d'afirmació i de felicitat. Les nostres terres promeses tenen profunditat, ironia o humor, però potser el que millor les caracteritza és un alè de nostàlgia.

El paisatge és, ho anem veient, un relat de subjectivitats que van engrossint la visió col·lectiva. Si duem aquesta idea a l'extrem podem desembocar en **La pell**, metàfora per designar com un conjunt d'històries personals, d'experiències i pensaments poden convertir-se en paisatge quan potencien la seva connexió amb un lloc. Les representacions de la identitat –les 'ficcions del jo', com s'han anomenat en determinats moments del pensament contemporani– són essencials per entendre la creació actual. Considerem que també ho són per comprendre alguns processos de creació paisatgística.

Cap a paisatges nous, nom de l'últim apartat, compendia el concepte central de l'exposició: sempre anem ideant paisatges nous, en un moviment continuat de construcció simbòlica que ens fa acumular imatges i marcs al corpus paisatgístic. Els mecanismes d'aquesta creació són múltiples, però al Relat de Belles Coses Falses volem destacar camins conceptuals com la reflexió entorn la tecnologia, les estètiques relacionals i la memòria històrica. Són plantejaments innovadors respecte les motivacions clàssiques de l'art del paisatge, que solia moure's empès per l'impuls de descoberta, la fascinació per l'estrany o la voluntat de fer analogies entre la natura i la psicologia humana. Anar cap a nous paisatges implica, per tant, un procés de renovació constant: del contingut de les imatges i també de la forma: la manera com mirem, com projectem, com fem paisatge.

El títol

El títol Relat de Belles Coses Falses, és manllevat de l'assaig d'Òscar Wilde citat al principi. Aquest és el fragment de referència: "La vida imita l'art molt més que l'art imita la vida. Això prové no només de l'instint imitatiu de la vida sinó del fet que el do conscient de la vida és trobar la seva expressió, i l'art li ofereix certes formes de bellesa per a la realització d'aquesta energia. Aquesta teoria, inèdita fins ara, és extraordinàriament fecunda i dona una llum completament nova sobre la història de l'art. D'això es dedueix com a corol·lari que la naturalesa exterior imita també l'art. Els únics efectes que pot mostrar són els que havíem vist ja en poesia o pintura. Aquest és el secret de l'encant de la naturalesa i així mateix l'explicació de la seva debilitat.

La revelació final és que la mentida, és a dir, relat de belles coses falses, és el fi mateix de l'Art. Però crec haver parlat prou. Sortim ara a la terrassa, on "el paó blanc defalleix com un fantasma", mentre l'estrella de la nit "banya de plata el cel gris". En caure la tarda, la naturalesa és d'un efecte meravellosament suggestiu i no manca de bellesa, encara que potser serveixi principalment per il·lustrar cites de poetes. Vingui! Ja n'hem parlat prou."

Extensions

L'exposició es complementa amb dues activitats que estenen l'exploració sobre els orígens i sentits del paisatge al terreny concret del Delta de l'Ebre. Es tracta de sengles períodes de residència que el col·lectiu Basurama, integrat dins el capítol Regions espantoses, i l'artista Albert Gusi, que participa dins Cap a paisatges nous, aprofitaran per generar un treball vinculat al context.

El desenvolupament de les seves propostes tindrà com a base d'operacions temporal la residència Baladre, que Lo Pati gestiona al nucli de Balada, una pedania d'Amposta.

A través de **www.bellescosesfalses.lopati.cat** s'informarà d'aquests projectes.

Una altra de les extensions té lloc a l'**espai virtual**. L'esmentada web actua com a porta d'entrada per a una experiència de contingut oberta a la participació pública a través de les xarxes socials 2.0 més populars. Aquest entorn virtual servirà també de publicació i espai de documentació del projecte.

Identitat

La imatge emprada en la comunicació de Relat de Belles Coses Falses és una interpretació de la il·lustració *La Rioja y sus siete valles*, d'Ernesto Reiner.

Artistes

Apartat per apartat, aquesta és la relació d'artistes participants a la mostra:

Verdolatria

Carlos Aires
Josep Berga i Boix
Francesc Guasch Homs
Pere Gussinyé
Joaquim Mir
Mariona Moncunill + Rasmus Nilausen

Regions espantoses

Xavier Basiana + Jaume Orpinell
Basurama
Julia Montilla
Xavier Ribas
Joaquim Vayreda

El jardí

Arquitectura
Juan Antonio Hernández-Díez
Palle Nielsen
Enrique Radigales
Jorge Ribalta

Terres promeses

Miquel Barceló
Francesc Català-Roca
Patrícia Dauder
Jaume Mercadé
Txema Salvans
Soriano Montagut

La pell

Rosa Amorós
Fina Miralles
Francesc Ruiz
Alberto Schommer

Cap a paisatges nous

Joan Fontcuberta
Albert Gusi
Perejaume
Frederic Perers
Job Ramos

Amb el suport:

Col·laboren:

Amb obres cedides per:

MACBA
MNAC
Museu de Valls

Galeria ADN
Galeria Casa sin fin
Galeria Estrany de la Mota
Galeria ProjecteSD
Galeria The Goma

Crèdits:

Direcció Centre d'Art Lo Pati
Blai Mesa Rosés

Comissariat de l'exposició
Albert Martínez López-Amor

Coordinació i comunicació
Imma Àvalos

Gestió
Maite Subirats

Desenvolupament web
Flux.cat

**LO DATI
LO PATI**

CENTRE D'ART
TERRES DE L'EBRE

C. Gran Capità, 38-40. 43870 Amposta
www.lopati.cat